

"יופיטר" (כוכב צדק) מתוך הסוויטה "הפלנטות"
מאת גוסטב תיאודור הולסט (21.9.1874-25.5.1934)

הצעות לפעילות

א. הכרת הנושאים

ארבעת הנושאים ביצירה הם מנגינות הניתנות לשירה, ואכן מומלץ ללמוד לשיר אותם. נפריד בין שלושת הנושאים הראשונים לבין הנושא הרביעי.

שלושת הנושאים הראשונים:

1. הקשבה לשלושת הנושאים מנוגנים, ומתן שם לכל נושא על פי אופיו. למשל: הקופצני, הריקודי, החגיגי, וכד'. הנושא הראשון מפותח יותר ומכיל מספר קטעים, לכן אפשר להתרכז רק בתחילתו, ולהוסיף לחוד את מוטיב התרועה.

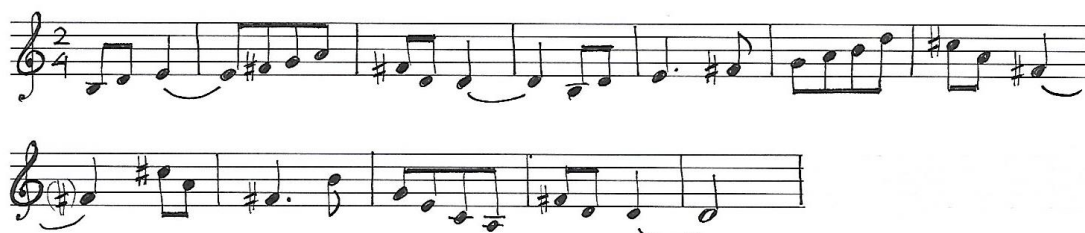
נושא ראשון:

מוטיב התרועה:

נושא שני:

נושא שלישי בגירסה לשירה:

2. משחק תגובה מהירה- "מכונת הנושאים":

חלוקת הכתה לשלוש או ארבע קבוצות. לכל קבוצה מקצים פעילות פשוטה – העברת כדור, הליכה במעגל, משיכת חבל, תנופה מצד לצד וכד'. כל קבוצה מופעלת ע"י אחד הנושאים. המורה מנגן את הנושאים בסדר אקראי, והקבוצות מגיבות, כל קבוצה עם השמע הנושא שלה.

3. אותו משחק, אך הפעם תוך הקשבה ליצירה. המורה יעזור ע"י ניצוח.

4. שירת הנושאים, כל נושא בהברה משלו. (דו-דו-דו, לי-לי-לי, נה-נה-נה וכד'). לאחר שכל הכתה למדה את כל הנושאים, כל קבוצה שרה את הנושא שלה על פי ניצוח של המורה או של אחד התלמידים.

הנושא הרביעי (ההמנון)

1. נושא זה עובד לשירה בידי הולסט, ומושר באירועים חגיגיים. אפשר לשיר אותו לפי אחת הגירסאות בעברית המופיעות בפרק המוקדש להמנון.

מומלץ לצפות באחד הסרטונים ב"יוטיוב" המתעדים את ביצוע השיר (יש רבים כאלה, על פי השם (I vow to thee my country

להלן סרטון נחמד במיוחד של ביצוע תזמורתי ב-"פלאשמוב"

<https://www.youtube.com/watch?v=q3cpOrB1GW8>

2. שירת השיר, או נגינתו בידי תלמיד יודע נגן, עם ליווי אוסטינטו בתבניות של חצי-רבע. רצוי ללוות בתוף גדול עם מקוש רך, או בכלי מהדהד אחר. אפשר להחליף כלי בפסוקים 3-4.

3. פיסוק:

א. הליכה לפי הפעמה ושינוי כיוון בסוף פסוק.

ב. הליכה לפי הפעמה, ובכל סוף פסוק מפגש עם חבר או חברים תוך קידה.

ג. "מרוץ שליחים": התלמידים מפוזרים בחדר, וביד אחד או שניים מהם חפץ כלשהו. הם הולכים, ובסוף הפסוק מוסרים את החפץ לחבר. מי שקיבל את החפץ ממשיך בפסוק הבא.

ד. מסתדרים בטורים של 6 תלמידים. לכל אחד דף גזור בצורה מסויימת. על הרצפה סימון מקום לכל קבוצה. כל תלמיד בתורו יוצא, הולך לאורך הפסוק שלו ומניח את הצורה שלו ליד הצורות של חבריו, במקום שהוקצה לקבוצה. בסוף ששת הפסוקים נוצרת יצירה על הרצפה. אפשר שזו תהיה צורה חופשית, ואפשר לכוון לצורה מסויימת, כמו פרח עם שישה עלי כותרת.

במקרה שמבצעים פעילות זו לצלילי הקלטה של השיר (ולא לקטע מתוך "יופיטר" או לנגינת המורה) יש להביא בחשבון חזרה על 4 הפסוקים האחרונים, כך שבסך הכל יהיו 10 פסוקים, ויש להסתדר בקבוצות של 10.

ב. מבנה היצירה

1. משחקים במשחק "מכונת הנושאים" המתואר למעלה, תוך הקשבה ליצירה, ומנסים לשחזר את המבנה. (אותו הדבר אפשר לעשות ללא המשחק, ולהיעזר בכתיבה או בסידור כרטיסיות). כתיבת סדר הופעת הנושאים על הלוח על פי השמות שנתנו להם (ראו סעיף א1), ואז "תרגום" לאותיות.
2. פעילות יצירה קבוצתית: חיבור יצירה במבנה דומה בעזרת כלי נקישה או קולות גוף וביצועה בפני הכתה.

ג. אוריינות

1. חידון: הקרנת הנושאים הרשומים בתווים, ונגינה של המורה בסדר שונה מן המוקרן. על התלמידים לגלות איזה נושא מנוגן, על פי קו המתאר והמקצב.
2. שירת הנושאים, ובו זמנית אחד התלמידים מצביע על קו המתאר.

ד. עבודה יצירתית

1. לאחר הכרות עם היצירה בשלמותה, עורכים דיון: מה רצה המלחין לספר לנו על כוכב צדק? מה הרגשות המובעים בפרק?
מספרים לתלמידים כי זהו פרק מתוך יצירה שכל פרק בה מתאר כוכב לכת אחר.
2. פסטיבל שירי כוכבים: הקשבה לשיר העוסק בהאנשה של כוכבי הלכת, כגון השיר "בלדה בין כוכבים" מאת יעקב רוטבליט ושלום חנוך, או לשיר העוסק ביחס הדמיוני לכוכבים, כגון "עץ הכוכבים" מאת לאה נאור ונורית הירש או "כוכבים בגינה" מאת לאה נאור ומתי כספי.
חיבור שירים או סיפורים בנושא זה וביצועם בפני הכתה.

בלדה בין כוכבים

מלים: יעקב רוטבליט. לחן: שלום חנוך

<https://www.youtube.com/watch?v=PWmF4WFNHho>

הנוגה שלחה אל הצדק חיוך
הי, יופיטר בוא ונצאה .
בשביל החלב כוס קפה הפוך
נראה מה שלום קסיופאה
נתפוס עגלה, קטנה או גדולה ,
הלילה הזה משגע .

זה לא מעט, שצדק וונוס לבד ,
יוצאים לבלות יד ביד ,
יד ביד, יד ביד, בשמיים.

כוכבים בגינה

מילים: לאה נאור לחן: מתי כספי

<https://www.youtube.com/watch?v=UpEw2X0lkjY>

אם זורעים כוכבים
בתחילת האביב
בדיוק בשעה הנכונה
אז צומחים כוכבים
מתוקים וטובים
ופורחים לנו כל השנה .

כוכבים בגינה

זה נפלא

זה מוזר

תקטפו, תטעמו ,

זה מתר ?

זה מתר .

אעשה לי זרים

וצמידים זוהרים ,

ושרשרת סביב צוארי ,

ואהיה הזמרת

הכי מבריקה

שהופיעה בכלל בשירים .

על עצים ושיחים

כוכבים וזרחים

שם פורחים אשכולות אשכולות .

נהדר ללרק

ואפשר לשחק ,

ומתר לפזר. למה לא ?

כוכבים בגינה

זה נפלא

זה מוזר

תקטפו, תטעמו ,

זה מתר ?

זה מתר .